

Nikdo nemá větší lásku než ten, kdo položí život za své přátele ZÁŽITKY PETRA ŽALOUDKA Z OSTROVA MALOMOCNÝCH

Se svými postřehy, zážitky a dojmy z kolonie malomocných na havajském ostrově Moloka'i přijel do Hodonína Petr Žaloudek (43), žijící dvacet let ve Vídni. Pásmo mluveného slova, hudby a diapositivů strhlo všechny, kteří přišli do kostela sv. Vavřince, aby se dozvěděli něco o místech, na která se běžně člověk nedostane. Díky vstřícnosti Petra Žaloudka mohl vzniknout následující rozhovor, přibližující atmosféru „ostrova smrti“, rozkládajícího se na necelých šesti stech čtverečních kilometrech v severním Pacifiku.

■ Začátkem února jste už počtvrté podnikli cestu na Moloka'i. Co vás vedlo k návštěvě tohoto ostrova malomocných a kdy jste se tam dostal poprvé?

Poprvé jsem byl na Havajských ostrovech před pěti lety. Dostat se na ostrov, který svým působením proslavil belgický misionář P. Damián de Veuster, bylo mým snem už od mládí. Na gymnáziu jsem četl knížku o životě tohoto velkého muže (Otec vyhoštěných, pozn. red.), která mě natolik oslovila, že jsem zautoužil místa jeho působení jednou navštívit.

■ Jak se na ostrov smrti dostal P. Damián de Veuster a čím ho proslavil?

Páter Damián přišel na Havajské ostrovy koncem devatenáctého století jako třicetiletý misionář. Náhodou se dozvěděl o násilné deportaci lidí postiže-

ných malomocenstvím na jeden z Havajských ostrovů, Moloka'i. Ostrov navštívil a viděl, v jakých nelidských podmínkách a izolaci tito lidé žijí. Byl svědkem nepředstavitelné materiální i duchovní bídy. Spousta lidí v zuboženém stavu se tam jen povalovala, nebylo nikoho, kdo by se o ně postaral. Byli velmi zahroklí, znechucení, lhosejní, často také agresivní a brutální. Rozhodl se mezi nimi žít. Do prostředí totální anarchie a beznaděje vnesl tvrdý Vlám zcela jiný způsob života. Ošetřoval nemocné, stavěl chatrče, zakládal pole a zahrady. Těšil umírající, pohřbíval zemřelé, staral se nejen o sirotky, ale také o klid a pořádek. Především ale vracel lidem jejich lidskou důstojnost. Byl prvním člověkem, který přišel – zcela zdravý a zcela dobrovolně – na Moloka'i, s vědomím, že cesta zpět odsud nevede.

■ Co je to vůbec malomocenství a proč ještě dnes, v době vyspělé lékařské vědy, musí být lidé tímto způsobem izolováni?

Malomocenství neboli lepra je velmi rychle se šířící infekční onemocnění, které způsobuje bakterie *Mycobacterium leprae*. V počátečním stadiu se projevuje bílou skvrnou na kůži, postupně se ale rozšiřuje do hloubky, zasahuje nervy a tkáň. V konečném stadiu dochází k odumírání okrajových částí těla. Malomocenství na Havajské ostrovy zavlekli přistěhovalci. Dnes je tato nemoc rozšířena zejména v zemích třetího světa. Přestože se od roku 1946 dá léčit a tudíž není důvod k separacím, dodnes existují kolonie malomocných v Nepálu, Africe, Indii, Pákistánu a jinde.

■ Dodržoval jste při vašem pobytu v kolonii nějaká zvláštní pravidla?

Nemocnice v Honolulu mi musela vystavit speciální povolení a také jsem podepsal reverz. Protože na ostrově platí zákaz pohybu bez průvodce, musel jsem to respektovat a dodržet i maximální povolenou dobu pobytu, což je čtrnáct dnů.

■ Kdo vás na ostrově doprovázel?

Sedmaosmdesátiletý belgický misionář, který už více než padesát let působí na Havaji. Díky jemu jsem mohl navštívit i místa, na která se běžný turista nemá šanci dostat.

■ Vědí lidé ještě dnes, kdo to byl Damián de Veuster?

Samozřejmě. Zemřel sice v roce 1889, takže ti, kteří tam žijí v současné době, ho nemohli znát, přesto jeho jméno často vyslovují. Jeho skutky se v ústním podání obyvatel ostrova zachovaly dodnes. Patří k nim například jeho způsob oslovování nemocných: *We leppers* – my malomocní, kterým se s nimi ztotožnil. Připomínají ho i mnohé stavby, např. kostel sv. Filomény nebo ruiny nemocnice. Socha P. Damiána stojí také před budovou parlamentu v hlavním městě Havajských ostrovů Honolulu. Je to nejčestnější místo, které páteru Damiánovi daroval havajský stát.

■ Přijali vás obyvatelé ostrova Moloka'i?

Zpočátku se nechtěli ani fotografovat, protože nemají rádi, když se na ně někdo dívá jako na exoty. Ti, co tam žijí od dětství (dnes je jim 65 – 90 let), jsou přirozeně poznamenáni

Petr Žaloudek přijel z Vídně do Hodonína povyprávět o svých zážitcích z „ostrova smrti“. Foto: K. Jagošová

životem v izolaci a proto se chovají poněkud odměřeně. Dlouho trvalo, než ke mně našli důvěru. Dnes už zde mám mnoho přátel a cítím se mezi nimi velmi dobře. Projel jsem kus světa, ale s podobnými lidmi jsem se nikde nesetkal.

■ Jací jsou vaši přátelé?

Zářící... Chtěl bych aspoň něco z jejich radostného a vírou prosyceného ducha přivést do Evropy. Například paní z pošty. Jmenuje se Kuulei a díky ní jsem se dozvěděl mnohé o životě v kolonii. Manžel jí už zemřel a o dceru přišla hned po narození. Děti se tu totiž nesměly rodit a pokud se tak stalo, byly matkám hned po porodu odebrány. Paní Kuulei mohla svoji dceru vidět poprvé, když jí bylo deset. Dnes má dvaadvacet, bydlí v Honolulu a i když jí její pravá matka vychovávat nesměla, jezdí za ní na ostrov.

Další velkou osobností byla Toyo Kishimoto. Žena bez očí, nosu, rukou. Navštěvovalo ji mnoho lidí, protože v její přítomnosti vždy pookřáli. Nebo paní Olívie. Je jí šestaosmdesát a v kolonii žije od roku 1934. Před několika lety napsala autobiografickou knížku *Můj život v kolonii* v Kalaupape. Popisuje v ní svůj život a zážitky z nedobrovolného vyhnanství, stejně jako osudy dalších lidí. Jsou to mnohdy strašné zážitky, při jejichž čtení se člověka zmocňuje hrůza, smutek, soucit, ale i vztek na ty, kteří sem nemocné posílali.

■ Jak vypadá ostrov dnes?

Území je pod správou Američanů, proto podmínky malomocných nejsou dnes zdaleka tak těžké, jako byly před lety a stále ještě jsou například v Pákistánu. V hlavním městě Kaunakakai žije asi tisíc obyvatel, na celém ostrově dosahuje jejich počet šesti a půl tisíce. Přírodu tvoří bujné rostlinstvo, několikasetmetrové vodopády a dosud činné sopky. Právě kvůli malomocným zde bylo zakázáno budovat hotely, pláže, což je dobře, protože příroda je nedotčená.

Páter Damián žil a působil v severní části zvané Kalawao. Na ostrově jsem navštívil všechny historické budovy, ale žádná na mě nezapůsobila tolik, jako kostelík sv. Filomény. Bylo to místo, kde se přetvářela lidská srdce a je to tu znát. Lidé zde na základě utrpení a bolesti nacházeli hodnoty, kterých by si jako zdraví možná nikdy nevšimli. Hned u kostela je hřbitov a pandanusový strom, pod kterým

spával páter Damián. Když se po svém příjezdu na Moloka'i setkal s nesmírnou bídou jeho obyvatel, řekl si, že dokud poslední z nich nebude mít střechu nad hlavou, nebude ji mít ani on. Spaní pod širákem nebyla žádná slast. Žije tam nejrůznější havěť – škorpióni, patnácticentimetrové stonožky, jejichž kousnutí může končit i smrtí.

■ Přivázejí se sem ještě malomocní?

Od roku 1968 už ne. Nyní jich zde žije asi čtyřicet a až zemřou, bude toto území vyhlášeno národním parkem.

■ Působily zde někdy i vědecké lékařské týmy?

V roce 1913 tady Američané postavili výzkumný ústav a nemocnici pro zkoumání malomocenství. Po šestnácti letech však američtí lékaři a vědci výzkum ukončili, protože to mezi malomocnými nemohli déle vydržet. Mohu potvrdit i z vlastní zkušenosti, že pracovat s těžce nemocnými lidmi není žádná slast. V podstatě tady zůstali jen misionáři a řeholníci. Na to, aby člověk vykonával určitý způsob služby, je potřebné jisté vnitřní povolání.

Až od 30. let 20. stol. mohli lidé navštěvovat své malomocné příbuzné. Sloužila k tomu velká místnost, rozdělená nad stolem pletivem, aby byl vyloučen jakýkoliv dotek.

Jedním z prvních dobrovolníků, kteří přišli na Moloka'i, byl Joseph Dutton, námořní důstojník z amerického Bostonu. Přišel sem tři roky před smrtí pátera Damiána. Na snímku se „svými“ chlapci.

Celkový pohled na kolonii malomocných v době působení P. Damiána de Veuster.

Tvář malomocného před a po vyléčení. Vlevo je obličej zohaven leprou (tzv. „lví tvář“). Přestože léčba jednoho člověka přijde v počátečním stadiu na pouhých 150 Kč, mnozí si ji nemohou dovolit. Jsou tak odsouzeni k pomalé a strašné smrti.

Objevitelé Havaje přinesli těmto ostrovům nejen civilizaci, ale i různé nemoci, ze kterých nejhorší bylo malomocenství. Až jiný „objevitel“ – belgický kněz a humanista Damián de Veuster zmírnil utrpení malomocných. Vlevo v době svého příchodu na Moloka'i, vpravo jako jeden z nich.

P. Damián de Veuster přišel na Moloka'i kvůli lidem, které „zdravá“ společnost vydělila. Naučil je žít, radovat se, stal se jejich přítelem. Díky němu dokázali být opět šťastní, protože dal smysl jejich utrpení a ukázal jim cestu naděje. Nakonec se od nich sám malomocenstvím nakazil. Zemřel v roce 1889 ve svých 49 letech. Nad jeho hrobem v Kalaupape se tyčí třímetrový kříž. Do červeného kamene jsou vytesána slova: „Nikdo nemá větší lásku než ten, kdo položí život za své přátele.“

Stranu připravila Kateřina Jagošová
Fotografie poskytl Petr Žaloudek